INSETE

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΕΤΕ

ΕΚΘΕΣΗ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΙΣΧΥΟΝΤΟΣ ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΕΝΟΥ ΚΑΤΩΤΑΤΟΥ ΜΙΣΘΟΥ ΚΑΙ ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥΣ ΣΤΙΣ ΕΠΙΚΑΙΡΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Δυνάμει της διαδικασίας του αρ. 103 του ν.4172/2013

ΑΘΗΝΑ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2023

1. Εισαγωγή

Τα τελευταία τρία χρόνια έχουν γίνει τρείς αυξήσεις στον Κατώτατο Μισθό (ΚΜ) στην Ελλάδα: Η πρώτη κατά 10,91% (27,21% για τους νέους έως 25 ετών) από 1/2/2019, η δεύτερη από 1/1/2022 κατά 2,0% και η τρίτη από 1/5/2022 κατά 7,5%. Οι αυξήσεις αυτές έγιναν με τις ακόλουθες Υπουργικές Αποφάσεις:

Με την Απόφαση Αριθμ. οικ. 4241/127/30 Ιανουαρίου 2019 του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΥΕΚΑΚΚΑ), που εκδόθηκε με βάση το Άρθρο 103 του ν. 4172/2013, καθορίστηκε ο κατώτατος μισθός των Υπαλλήλων στα € 650 μηνιαίως (από € 586,08) και κατώτατο ημερομίσθιο των εργατοτεχνιτών στα € 29,04 (από € 26,18). Οι ανωτέρω μισθοί είναι για 14 πληρωμές ετησίως. Επομένως, σε 12μηνη βάση ο κατώτατος μισθός αυξήθηκε το 2019 στα € 758,33 (από € 683,76).

Για τους νέους κάτω των 25 ετών η αύξηση του κατώτατου μισθού ήταν στα € 650 (από € 510,95) και σε 12μηνη βάση στα € 758,33 (από € 596,11).

Η απόφαση αυτή, που εφαρμόστηκε από την 1η Φεβρουαρίου 2019, συνιστούσε αύξηση του μηνιαίου κατώτατου μισθού κατά € 63,92 (ή κατά 10,91%), ενώ για τους νέους έως 25 ετών η αύξηση ανερχόταν σε € 139,05 (ή κατά 27,21%).

Με την Απόφαση Αριθμ. ΥΑ 107675/27.12.2021 του ΥΕΚΑΚΑ (Άρθρο 103 του ν. 4172/2013), καθορίστηκε ο κατώτατος μισθός των Υπαλλήλων στα € 663 μηνιαίως (από € 650) και κατώτατο ημερομίσθιο των εργατοτεχνιτών στα € 29,62 (από € 29,04). Οι ανωτέρω μισθοί είναι για 14 πληρωμές ετησίως. Επομένως, σε 12μηνη βάση ο κατώτατος μισθός αυξήθηκε από 1.1.2022 στα 773,5 (από € 758,33).

Η απόφαση αυτή εφαρμόζεται από την 1η Ιανουαρίου 2022 και αυξάνει τον μηνιαίο κατώτατο μισθό κατά € 15,17, ή κατά 2.0%.

Με την Υ.Α. 38866/2022Η/21.4.2022 του ΥΕΚΑΚΑ (Άρθρο 103 του ν. 4172/2013), καθορίστηκε ο κατώτατος μισθός των Υπαλλήλων στα € 713 μηνιαίως (από € 663 μηνιαίως) και κατώτατο ημερομίσθιο των εργατοτεχνιτών στα € 31,85 (από € 29,62). Οι ανωτέρω μισθοί είναι για 14 πληρωμές ετησίως. Επομένως, σε 12μηνη βάση ο κατώτατος μισθός αυξήθηκε από 1.5.2022 στα € 831,83 (από € 773,5).

Η απόφαση αυτή εφαρμόζεται από την 1η Μαΐου 2022 και αυξάνει τον μηνιαίο κατώτατο μισθό κατά € 50, ή κατά 7,54%.

Από τα ανωτέρω προκύπτει αύξηση του κατώτατου μισθού κατά μέσο όρο το 2022 στα € 812,39 (έναντι € 758,3 το 2021), ή κατά 7,13% σε ετήσια βάση.

Για το 2023 σχεδιάζεται τώρα νέα αύξηση του κατώτατου μισθού, με δεδομένο και το σημαντικό carry over από την αύξησή του κατά 7,54% από 1ης Μαΐου 2022. Αυτό σημαίνει ότι αν η νέα αύξηση ανέλθει σε 5,5%, όπως προτείνει το ΙΝΣΕΤΕ με βάση τις αναλύσεις που ακολουθούν, τότε ο ΚΜ θα διαμορφωθεί στα € 752,22 σε 14μηνη βάση

και στα € 877,58 σε 12μηνο βάση από την 1η Απριλίου 2023. Επομένως, ο μέσος ΚΜ το 2023 θα διαμορφωθεί στα € 866,1 σε 12μήνη βάση και θα είναι αυξημένος κατά 6,62% έναντι του μέσου ΚΜ του 2022.

Με βάση τα ανωτέρω, στο Διάγραμμα 1., παρουσιάζεται η εξέλιξη του κατώτατου μισθού στην Ελλάδα στην περίοδο 1998-2023.

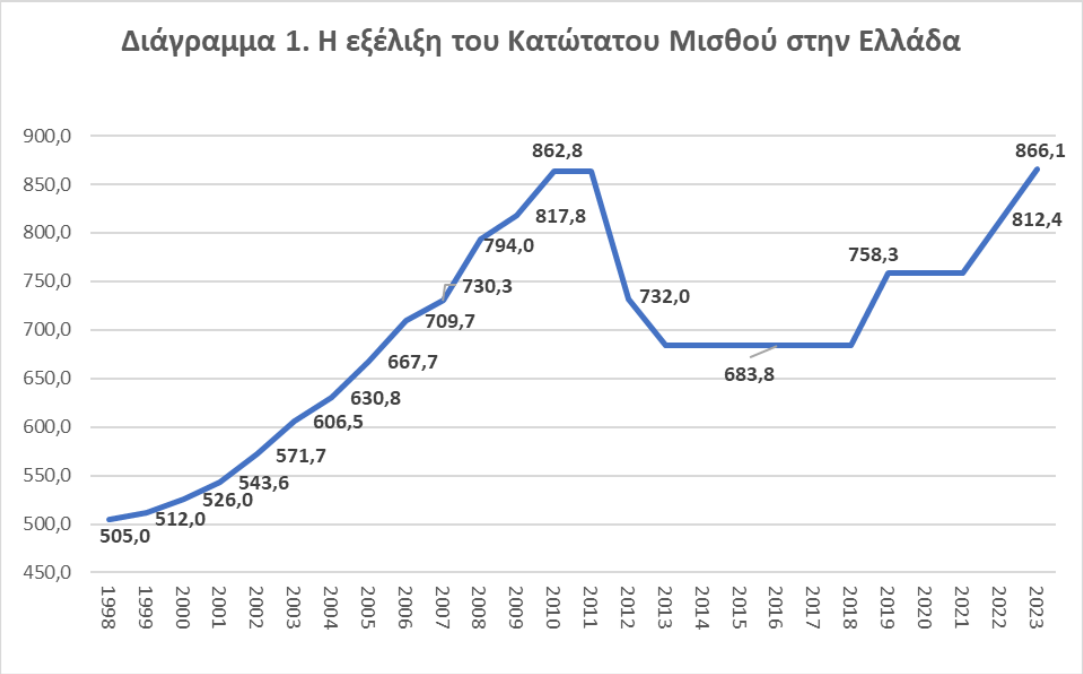

Οι αυξήσεις στον κατώτατο μισθό το 2019 ήταν υψηλότερες από τις αυξήσεις που προέκυπταν από τις προτάσεις της πλειονότητας των επιστημονικών οργανισμών και των συνδικαλιστικών φορέων), με βάση τις εξελίξεις στην οικονομία και τους βασικούς παράγοντες που θα πρέπει να τον προσδιορίζουν.

Ωστόσο, η Ελληνική οικονομία βρισκόταν το 2019 σε περίοδο δυναμικής ανάπτυξης (που δεν απεικονίζεται από τα επίσημα στοιχεία για αύξηση του ΑΕΠ κατά 1,67% το 2018 και κατά 1,88% το 2019 – όπως έχει αναλυθεί σε προηγούμενες Εκθέσεις του ΙΝΣΕΤΕ). Έτσι, οι αυξήσεις του ΚΜ το 2019 απορροφήθηκαν χωρίς εμφανείς σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στη διεθνή ανταγωνιστικότητα της Χώρας.

Στη συνέχεια, με δεδομένες αυτές τις αυξήσεις του 2019, από τις αρχές του 2020, η Ελληνική οικονομία επιβαρύνθηκε δυσανάλογα από τις εξαιρετικά αρνητικές υγειονομικές και οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας του Covid-19 (που οδήγησε τελικά στην μείωση του ΑΕΠ το 2020 κατά -9,0%) και η Κυβέρνηση αποφάσισε να μην εξετάσει το ενδεχόμενο μεταβολής του Κατώτατου Μισθού (ΚΜ) το έτος αυτό.

Ωστόσο, στις αρχές του 2021, η Κυβέρνηση επανεκκίνησε τη διαδικασία αναπροσδιορισμού του Κατώτατου Μισθού (με βάση το ν. 4172/2013), παρά την εκτίμηση της ΕΛΣΤΑΤ για την μεγάλη μείωση του ΑΕΠ κατά -9,0% το 2020. Η απόφαση αυτή της Κυβέρνησης στηρίχθηκε στην εμφάνιση ικανοποιητικών

προοπτικών τόσο όσον αφορά την πτωτική εξέλιξη της πανδημίας του Covid-19, όσο και για την ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας το 2021 και στα επόμενα έτη.

Το ΙΝΣΕΤΕ, από την πλευρά του, κατέθεσε την ανάλυσή του για τις προοπτικές εξέλιξης του ΚΜ το 2021 με βάση τα δεδομένα που ίσχυαν τον Φεβρουάριο 2021, εκτιμώντας φυσιολογικά ότι δεν ήταν δυνατή η αύξηση του ΚΜ εντός του 2021, μετά την προαναφερθείσα μεγάλη ύφεση που επιβάρυνε την Ελληνική οικονομία το 2020 και συνέχισε να την επιβαρύνει και στο 1ο 3μηνο 2022 (μείωση του ΑΕΠ κατά -1,16%).

Ο περιορισμός της ύφεσης και της οικονομικής δυσπραγίας των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων το 2020 και στο 1ο 6μηνο 2021, απαίτησε την εφαρμογή από την Κυβέρνηση μεγάλου μεγέθους Δημοσιονομικών Πακέτων με διάθεση πολύ σημαντικών κονδυλίων για αποτροπή μιας μεγάλης μείωσης της απασχόλησης και μια νέας αύξησης της ανεργίας. Η επιδίωξη αυτή επιτεύχθηκε, αλλά με πολύ σημαντικό δημοσιονομικό κόστος. Μεταξύ άλλων, διατυπώθηκε και η άποψη ότι η διάθεση σημαντικότατων πόρων από τον κρατικό προϋπολογισμό για να διατηρηθεί η απασχόληση, από τη μια πλευρά, και η αύξηση του κατώτατου μισθού με κυβερνητική απόφαση, από την άλλη, συνιστούσε μια εν δυνάμει αντιφατική οικονομική πολιτική.

Η Κυβέρνηση από την πλευρά της, εκτιμώντας την ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας στο 9μηνο Απριλίου-Δεκεμβρίου 2022 και τις ευνοϊκές προοπτικές για την ανάπτυξή της το 2022, αποφάσισε αρχικά την αύξηση του ΚΜ κατά 2,0% από τις αρχές του 2022, όπως προαναφέρθηκε.

Στις αρχές του 2022, η Κυβέρνηση έθεσε και πάλι σε κίνηση την ετήσια διαδικασία για την περαιτέρω αναπροσαρμογή του ΚΜ το 2022, με δεδομένη την καλύτερη από τις εκτιμήσεις ανάκαμψη της οικονομίας το 2021 (+8,43%) και με θετικές προοπτικές για συνέχιση της αναπτυξιακής της πορείας το 2022 - με αρχικές εκτιμήσεις για αύξηση του ΑΕΠ κατά 3,6%- και το 2023.

Επιπλέον, εκτός από την ανάπτυξη της οικονομίας, υπήρχαν δύο πρόσθετα δεδομένα που καθιστούσαν την προώθηση της διαδικασίας προσδιορισμού μιας νέας αύξησης του κατώτατου μισθού (ΚΜ) πραγματικά επίκαιρη.

Πρώτον, υπήρχαν οι εκτιμήσεις για μεγάλη αύξηση του πληθωρισμού με βάση το Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ), που είχε ήδη ανέλθει στο 5,1% τον Δεκέμβριο 2021, και οι προβλέψεις για το μέσο πληθωρισμό του 2022 διαμορφώνονταν τον Φεβρουάριο 2022 στο 3,9% το 2022 από το ΙΝΣΕΤΕ ή στο 3,2% με βάση την πρόβλεψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τον Νοέμβριο 2021, από μέσο πληθωρισμό 1,22% το 2021.

Δεύτερον, αντίθετα με το 2020, το 2021 φαίνεται ότι σημειώθηκε σημαντική βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της οικονομίας με βάση την Πραγματική Σταθμισμένη Συναλλαγματική Ισοτιμία (REER - Real effective exchange rate) του Ευρώ για την Ελλάδα, προσαρμοσμένη με το σχετικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (ULC - Unit Labour Cost) ανάμεσα στην Ελλάδα και 37 ανταγωνίστριες χώρες που συμπεριλαμβάνονται στο «καλάθι» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (REERULC - ULC-based real effective exchange rate). Το REERULC υποτιμήθηκε κατά -2,41% το 2022, μετά την ανατίμησή του κατά 4,57% το 2020, παρά το ότι το μισθολογικό κόστος ανά

ώρα εργασίας φαίνεται ότι αυξήθηκε και πάλι το 2021 κατά 0,8%, μετά την αύξησή του κατά 3,7% το 2020 (Πίνακας 1.)[1].

Έτσι, στην Έκθεση του ΙΝΣΕΤΕ για τον κατώτατο μισθό το 2022, με βάση την εξέλιξη των ανωτέρω και άλλων παραγόντων που προσδιορίζουν τον κατώτατο μισθό, το 2020 και το 2021 και οι προοπτικές εξέλιξής τους το 2022, προσδιοριζόταν μια επιπλέον αυξητική προσαρμογή του ΚΜ – με ισχύ της από τον Μάιο ή του Ιούνιο 2022, η οποία δεν θα έπρεπε να υπερβαίνει το 4,0% - συνολικά 6,0% εντός του 2022 – με δεδομένη και την αύξησή του κατά 2,0% από 1ης Ιανουαρίου 2022.

Για τις ανωτέρω εκτιμήσεις (που διατυπώθηκαν την 11η Φεβρουαρίου 2022) είχαν ληφθεί υπόψη οι εκτιμήσεις του ΙΝΣΕΤΕ - πριν από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία - για αύξηση του ΑΕΠ το 2022 κατά 5,7% (ονομαστικό ΑΕΠ: 7,5%) και για μέσο πληθωρισμό με βάση το ΔΤΚ στο 3,9%.

Η αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ το 2022 εκτιμάται τώρα από το ΙΝΣΕΤΕ στο 4,9%, με την αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ να διαμορφώνεται στο 12,6%, υψηλότερα από τις εκτιμήσεις τον Απρίλιο 2022. Επίσης, ο μέσος πληθωρισμός διαμορφώθηκε στο 9,7% το 2022 και εκτιμάται τώρα από το ΙΝΣΕΤΕ στο 2,9% το 2023 (1ο 3μηνο 2023: 5,7%). Οι εξελίξεις αυτές δικαιολογούν την έναρξη και πάλι της διαδικασίας για περαιτέρω αύξηση του ΚΜ από τον Απρίλιο 2023, στα πλαίσια της οποίας συντάσσεται και η παρούσα νέα Έκθεση του ΙΝΣΕΤΕ για τον ΚΜ του 2023.

[1]. Τα στοιχεία αυτά είναι αναθεωρημένα και επικαιροποιημένα σε σχέση με εκείνα που ίσχυαν τον Φεβρουάριο 2022.

2. Η εξέλιξη των βασικών παραγόντων που προσδιορίζουν τον Κατώτατο Μισθό (ΚΜ).

2.1. Κατώτατος μισθός και ονομαστικό ΑΕΠ

Το ονομαστικό ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 2,11% το 2019, αλλά μειώθηκε σημαντικά κατά 9,79% το 2020, για να αυξηθεί επίσης σημαντικά κατά 9,84% το 2021 και κατά 12,6% το 2022 (εκτίμηση ΙΝΣΕΤΕ).

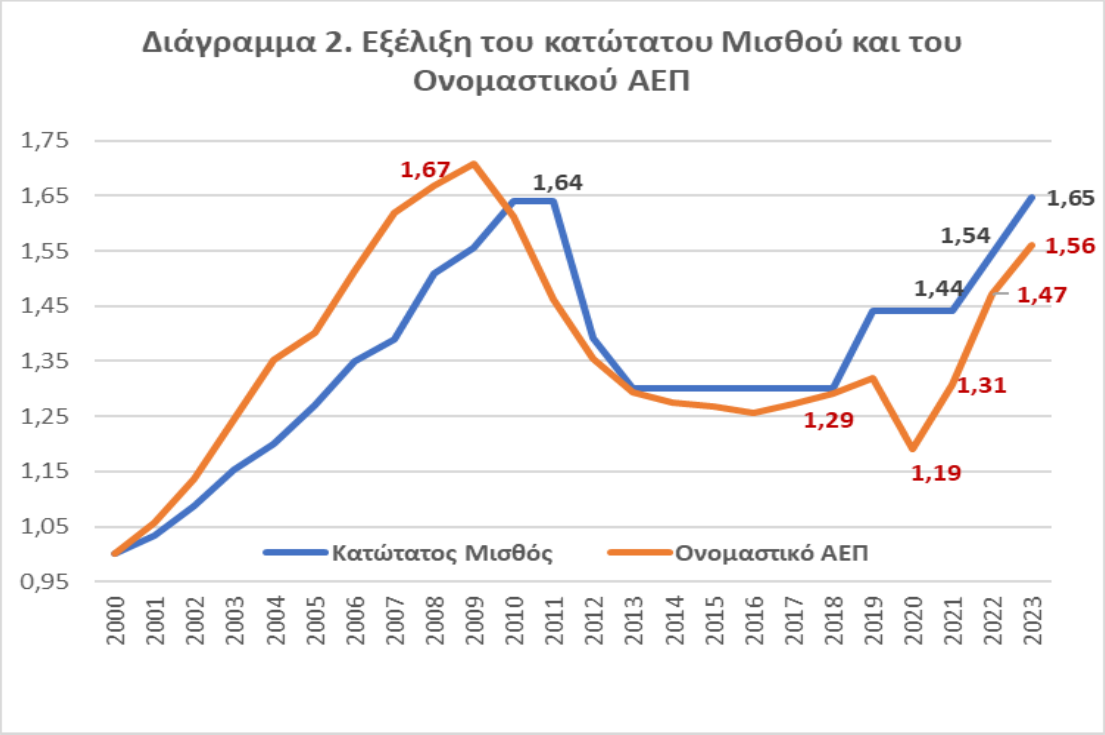

Συνολικά, το 2021 το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές - δηλαδή το ονομαστικό ΑΕΠ) ήταν αυξημένο κατά 1,18% έναντι του 2018, ενώ το 2022, όπου σε τρέχουσες τιμές εκτιμάται ότι θα αυξηθεί κατά 12,6% έναντι του 2021 (ΑΕΠ σε σταθερές τιμές 2015 το 2022: +4,9%, αποπληθωριστής ΑΕΠ: +7,7%), το ονομαστικό ΑΕΠ εκτιμάται ότι θα είναι αυξημένο κατά 13,94% έναντι του 2018.

Η μεγάλη αύξηση του κατώτατου μισθού κατά 10,91% το 2019 και η νέα αύξησή του κατά 2,0% από 1ης Ιανουαρίου 2022 και κατά 7,54% από 1ης Μαΐου 2022, συνεπάγονται αύξησή του το 2022 κατά 18,81% έναντι του 2018, που είναι τώρα σημαντικά υψηλότερη από την αντίστοιχη αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ στην ίδια περίοδο (13,94%). Οι εξελίξεις αυτές συνέβαλαν στη υπέρβαση της αύξησης του ΚΜ από την αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ μετά το 2018, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 2.

Με βάση το 2000=1, το 2018 το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές είχε ανέλθει στο 1,27 και ο κατώτατος μισθός στο 1,30. Μετά την προαναφερθείσα σημαντική αύξηση του ΚΜ κατά 10,91% το 2019 και την περαιτέρω αύξησή του κατά 2,0% από 1.1.2022 και κατά

7,54% από 1.5.2022, ο κατώτατος μισθός ανήλθε στο 1,54 το 2022 - δηλαδή, ήταν αυξημένος το 2022 κατά 54,0% έναντι του 2000 - ενώ το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές ανέκαμψε στο 1,47 το 2022, αυξημένο κατά 47% έναντι του 2000 [2].

Τέλος, το 2023 εκτιμάται από το ΙΝΣΕΤΕ αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ κατά 6,0% (ΑΕΠ σε σταθερές τιμές: 3,0%, αποπληθωριστής ΑΕΠ: 3,0%). Επομένως, η διατήρηση του μεριδίου των εργαζομένων στην κατανομή του ΑΕΠ της χώρας στα επίπεδα του 2022, δείχνει αύξηση του ΚΜ κατά 6,0% από τον Απρίλιο του 2022.

Γενικά, οι ανωτέρω εξελίξεις δείχνουν πράγματι ότι μια επιπλέον λογική αύξηση του κατώτατου μισθού εντός του 2023 δεν θα σηματοδοτούσε σημαντική απόκλιση της εξέλιξής του από την εξέλιξη του ονομαστικού ΑΕΠ στην περίοδο 2022/2018.

Ωστόσο, το πόσο ακριβώς θα πρέπει να είναι αυτή η αύξηση θα πρέπει να προσδιοριστεί και από τις εξελίξεις στα ακόλουθα μεγέθη:

(i) Στη διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας με βάση το σχετικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (REERULC), με βασική επιδίωξη τη συνέχιση της πορείας βελτίωσής της, και

(ii) Στον πληθωρισμό με βάση το ΔΤΚ, με βασική επιδίωξη την αποτροπή κάθε μορφής ανατροφοδότησης του πληθωρισμού από την αύξηση του ULC.

2.2. Κατώτατος μισθός και πληθωρισμός

Ο πληθωρισμός με βάση το Δείκτη Τιμών Καταναλωτή:

(i) Σημείωσε μεγάλη μείωση -1,25% κατά μέσο όρο το 2020, μετά την άνοδό του κατά μόλις 0,25% το 2019.

(ii) Αντίθετα με ότι αναμενόταν έως τα μέσα του 2021 (1ο 3μηνο 2021: -1,62%, εκτίμηση του ΙΝΣΕΤΕ στην προηγούμενη Έκθεσή του για το 2021: -0,2%) διαμορφώθηκε τελικά το 2021 στο 1,22% (4ο 3μηνο 2021: 4,45%, 3ο 3μηνο 2021: 1,85%).

(iii) Από τις αρχές του 2022 άρχισε η ταχεία αυξητική πορεία του πληθωρισμού, η οποία είχε αρχίσει ακόμη και πριν την έναρξη του Πολέμου στην Ουκρανία και την συνακόλουθη ενεργειακή κρίση. Διαμορφώθηκε στο 7,44% στο 1ο 3μηνο 2022, στο 11.2% στο 2ο 3μηνο 2022, στο 11,68% στο 3ο 3μηνο 2022 και στο

[2] Ωστόσο, η εκρηκτική αύξηση των εισαγωγών Α&Υ σε τρέχουσες τιμές με ΜΕΡΜ 5,22% στην περίοδο 2021/2013 και με ΜΕΡΜ 8,45% στην περίοδο 2022/2013, αποτελεί σαφή ένδειξη ότι η αύξηση του «αληθούς» ονομαστικού ΑΕΠ το 2021/2013 και το 2022/2013 ήταν, προφανώς, σημαντικά υψηλότερη από την εκτίμηση της ΕΛΣΤΑΤ για ελάχιστη αύξηση του μετρούμενου ονομαστικού ΑΕΠ με ΜΕΡΜ 0,12% στην περίοδο 2021/2013 και με ΜΕΡΜ 1,44% στην περίοδο 2022/2013. Επομένως, είναι πολύ πιθανό ότι η αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ στην περίοδο 2022/2000 ήταν μεγαλύτερη από την αύξηση του μετρούμενου ΑΕΠ κατά 47%.

8,27% στο 4ο 3μηνο 2022. Έτσι, ο μέσος πληθωρισμός διαμορφώθηκε τελικά στο 9,65%, έναντι του 3,9% που εκτιμούσε το ΙΝΣΕΤΕ τον Φεβρουάριο 2022.

Αυτό σημαίνει ότι σε πραγματικές τιμές ο ΚΜ αυξήθηκε κατά 8,13% το 2022/2018 - ή αύξηση ήταν 18,81% σε τρέχουσες τιμές - ενώ την ίδια περίοδο η άνοδος του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές ήταν στο 5,46% (σε τρέχουσες τιμές ήταν 13,94%) και η αύξηση του πληθωρισμού ήταν 9,88%. Ο πληθωρισμός με βάση τον αποπληθωριστή του ΑΕΠ συμπεριλαμβάνεται στην εξέλιξη του ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές που παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 2.

Η αύξηση του ΚΜ κατά 8,13% σε σταθερές τιμές το 2022/2018 φαίνεται στο Διάγραμμα 3, από το οποίο προκύπτει καθαρά ότι η αύξηση του ΚΜ σε τρέχουσες τιμές στην περίοδο αυτή κατά 18,81% ήταν μεγαλύτερη από την αύξηση του ΔΤΚ (δηλαδή, από τον πληθωρισμό) κατά 9,88%.

Από την άλλη πλευρά, μετά τις ανωτέρω εξελίξεις, αποκαταστάθηκε η ισορροπία μεταξύ της αύξησης του ΚΜ και του πληθωρισμού στην περίοδο 2000-2022. Έτσι, η αύξηση του ΚΜ σε τρέχουσες τιμές στην περίοδο 2022/2000 κατά 54,0% καλύπτει σχεδόν ακριβώς την αύξηση του πληθωρισμού στην Ελλάδα στην ίδια περίοδο κατά 55,0%. Η μείωση του ΚΜ σε σταθερές τιμές το 2022/2000 ήταν -1,0%. Θα μπορούσε, συνεπώς, να υποστηριχθεί ότι από την πλευρά του πληθωρισμού, οι επιπτώσεις της τεράστιας δημοσιονομικής κρίσης και της κρίσης δημοσίου χρέους στην Ελλάδα στην περίοδο 2009-2016 στον Κατώτατο Μισθό σε σταθερές τιμές έχουν ουδετεροποιηθεί, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 3.

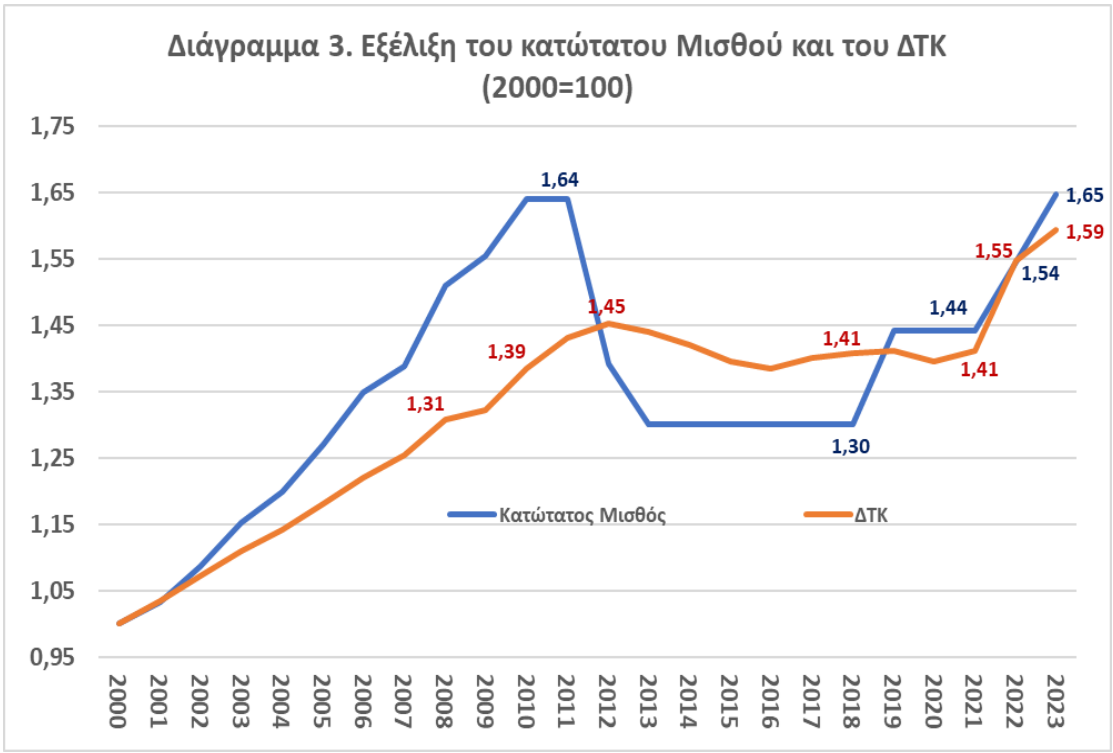

Όσον αφορά την εκτίμηση του ΙΝΣΕΤΕ για την αύξηση του μέσου πληθωρισμού με βάση το ΔΤΚ κατά 2,9% το 2023 και επίσης την εκτίμηση για αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ κατά 6,0%, αποτελούν μια δικαιολογητική βαση για αύξηση του ΚΜ από τον Απρίλιο 2023. Η αποτροπή μιας μείωσης του ΚΜ σε σταθερές τιμές το 2023, απαιτεί , καταρχήν, την αύξησή του κατά 3,5% από τον Απρίλιο 2023. Ωστόσο, θα πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη και οι άλλες μεταβλητές του συστήματος, και κυρίως η διεθνής ανταγωνιστικότητα και ο πληθωρισμός, όπως αναλύεται στη συνέχεια.

2.3. Κατώτατος μισθός και εξέλιξη των μισθολογικού κόστους.

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 1., η μεγάλη μείωση του κατώτατου μισθού το 2012 είχε σημαντική επίπτωση στη διαμόρφωση του μισθολογικού κόστους στην Ελλάδα - δηλ. το σύνολο των ακαθάριστων αμοιβών προς τις πραγματοποιηθείσες ώρες εργασίας - το 2012 και το 2013, με το σχετικό δείκτη μισθολογικού κόστους να σημειώνει σημαντική μείωση κατά -8,3% και κατά -10,1% αντίστοιχα, μετά την μείωση του κατά 4,8% το 2011.

Η μείωση αυτή ήταν αποτέλεσμα αφενός της μεγάλης μείωσης των αμοιβών ανά απασχολούμενο και της μεγάλης μείωσης των ακαθάριστων μισθολογικών αμοιβών λόγω της μεγάλης μείωσης της απασχόλησης στην 3ετία 2011-2013, και, αφετέρου, της πολύ μικρότερης μείωσης των συνολικών ωρών εργασίας στην οικονομία, λόγω προφανώς περιορισμού των χαμένων ωρών εργασίας ανα απασχολούμενο. [3]

[3] Από την άλλη πλευρά, η συμβολή της αύξησης του κατώτατου μισθού στην αύξηση του Δείκτη Μισθολογικού Κόστους (ΔΜΚ) το 2019 και το 2020 δεν προκύπτει εμφανώς από τα στοιχεία του Πίνακα 1, αλλά είναι, ενδεχομένως, υπολογίσιμη. Ειδικότερα, ένα μέρος της αύξησης του ΔΜΚ κατά 2,0% το 2019 (2ο 6μηνο 2019: +3,1%) θα μπορούσε ενδεχομένως να αποδοθεί στην αύξηση του ΚΜ, διότι η μεγάλη αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας στη χώρα το 2019 και η συνεπαγόμενη αύξηση της απασχόλησης μέσω της χρήσης σε μεγάλο βαθμό ευέλικτων μορφών απασχόλησης, συνέβαλε στην αύξηση των ωρών εργασίας ανά εργαζόμενο και θα έπρεπε να είχε συμβάλλει στη μείωση (και όχι στην αύξηση) το ΔΜΚ το έτος αυτό.

Πίνακας 1. Εξέλιξη Δείκτη Μισθολογικού κόστους στο σύνολο της οικονομίας, εκτός από τον Πρωτογενή Τομέα και τις Δραστηριότητες των Νοικοκυριών

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022*
1ο 3μηνο	114,7	109,8	123,7	116,1	104,6	91,4	87,8	87,2	88,0	89,1	93,5	93,3	95,6	101,8	100,0
2ο 3μηνο	124,2	124,4	124,0	121,6	111,2	100,1	98,1	93,9	97,7	98,6	102,0	103,7	109,3	111,6	112,4
3ο 3μηνο	136,4	129,4	125,3	118,5	104,9	98,3	104,2	105,4	106,8	105,6	107,2	110,6	113,0	109,4	122,1
4ο 3μηνο	127,0	137,6	131,5	124,3	119,8	106,3	108,0	108,0	107,4	110,3	112,3	115,6	120,9	119,3	121,0
	125,6	**125,3**	**126,1**	**120,1**	**110,1**	**99,0**	**99,5**	**98,6**	**100,0**	**100,9**	**103,8**	**105,8**	**109,7**	**110,5**	**113,9**
% Δ από το ίδιο 3μηνο του προηγούμενου έτους															
1ο 3μηνο	4,4	-4,3	12,7	-6,1	-9,9	-12,6	-3,9	-0,7	0,9	1,3	4,9	-0,2	2,5	6,5	-1,8
2ο 3μηνο	4,5	0,2	-0,3	-1,9	-8,6	-10,0	-2,0	-4,3	4,0	0,9	3,4	1,7	5,4	2,1	0,7
3ο 3μηνο	4,7	-5,1	-3,2	-5,4	-11,5	-6,3	6,0	1,2	1,3	-1,1	1,5	3,2	2,2	-3,2	11,6
4ο 3μηνο	4,8	8,3	-4,4	-5,5	-3,6	-11,3	1,6	0,0	-0,6	2,7	1,8	2,9	4,6	-1,3	1,4
	4,6	**-0,2**	**0,7**	**-4,8**	**-8,3**	**-10,1**	**0,5**	**-0,9**	**1,4**	**0,9**	**2,8**	**2,0**	**3,7**	**0,8**	**3,0**

ΠΗΓΗ: ΕΛΣΤΑΤ

Όσον αφορά το 2020, η ΕΛΣΤΑΤ εκτιμά ότι υπήρξε σημαντική αύξηση του ΔΜΚ κατά 3,7% (4ο 3μηνο 2020: 4,6%), πράγμα που κατά κύριο λόγο σημαίνει ότι οι ακαθάριστες αμοιβές των εργαζομένων δεν μειώθηκαν σημαντικά διότι η απασχόληση στην οικονομία μειώθηκε μόνο κατά -0,9%, αλλά οι ώρες εργασίας μειώθηκαν κατά -12,6%[4].

Έτσι, το σύνολο των ακαθάριστων αποδοχών δεν μειώθηκε σημαντικά, διότι η απασχόληση μειώθηκε ελάχιστα, ενώ μειώθηκαν οι ώρες εργασίας. Σημειώνεται, ωστόσο, ότι το 2020 και σε μεγάλο βαθμό και το 2021 ένα μεγάλο μέρος του αυξημένου κόστους εργασίας καλύφθηκε από τα Δημοσιονομικά Πακέτα του 2020 και του 2021.

Όσον αφορά το 2021, η ΕΛΣΤΑΤ εκτιμά μεγάλη αύξηση του ΔΜΚ κατά 6,5% στο 1ο 3μηνο 2021 και κατά 2,1% στο 2ο 3μηνο 2021. Η εξέλιξη αυτή είναι «ιδιόμορφη» διότι αντίθετα με ότι συνέβαινε το 2020, στο 1ο 3μηνο 2021 η ΕΛΣΤΑΤ, με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ) μέτρησε την απασχόληση μειωμένη κατά -5,9% σε ετήσια βάση και, κατά συνέπεια, μείωση του ακαθαρίστου εισοδήματος εξηρτημένης εργασίας κατά -4,4% σε ετήσια βάση.

Με αυτά τα δεδομένα, η μείωση των ωρών εργασίας στο 1ο 3μηνο 2021 θα πρέπει να ήταν πολύ μεγαλύτερη για να αυξηθεί ο ΔΜΚ - σύνολο ακαθάριστων αμοιβών / πραγματοποιηθείσες ώρες εργασίας - κατά 6,5%. Στο 2ο 3μηνο 2021 η ΕΛΣΤΑΤ εκτιμά ότι η απασχόληση αυξήθηκε μόνο κατά 1,9% σε ετήσια βάση και τα εισοδήματα από εξαρτημένη εργασία αυξήθηκαν μόνο κατά 2,2%, παρά το ότι το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 14,34%. Με αυτά τα δεδομένα εκτιμά επίσης ότι ο ΔΜΚ αυξήθηκε και πάλι κατά 2,1%. Επομένως, οι ώρες εργασίας αυξήθηκαν λιγότερο από την αύξηση των ακαθάριστων αποδοχών κατά 2,2%. Στο 3ο 3μηνο 2021 η ΕΛΣΤΑΤ εκτιμά ότι η

[4] Σύμφωνα με στοιχεία του ILO που παρουσιάζονται από την Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ.

απασχόληση αυξήθηκε σημαντικά κατά 4,9% σε ετήσια βάση και τα εισοδήματα από εξαρτημένη εργασία αυξήθηκαν κατά 3,7% και το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 12,43%. Με αυτά τα δεδομένα, εκτιμά ότι ο ΔΜΚ μειώθηκε σημαντικά κατά -3,2%. Επομένως, οι ώρες εργασίας αυξήθηκαν πολύ περισσότερο από την αύξηση των ακαθάριστων αποδοχών κατά 3,7%.

Προφανώς, σε αυτό συνέβαλε και σταθερότητα του ΚΜ το 2022. Ανάλογες ήταν οι εξελίξεις και στο 4ο 3μηνο 2021 και στο 1ο 3μηνο 2022, όπου ο ΔΜΚ μειώθηκε κατά -1,3% και -1.8% αντίστοιχα. Τέλος, η αύξηση του ΚΜ κατά 2,0% από 1.1.2022 και κατά 7,54% από 1.5.2022, είχε ενδεχομένως επίπτωση στην αύξηση του ΔΜΚ κατά 0,7% στο 2ο 3μηνο 2022 και κατά 11,6% στο 3ο 3μηνο 2022, παρά την σημαντική αύξηση του ΑΕΠ κατά 7,54% στο 2ο 3μηνο 2022 και κατά 2,15% στο 3ο 3μηνο 2022.

Συνολικά, η αύξηση του ΚΜ το 2019 και το 2022 είχε επίπτωση στην αύξηση του κόστους εργασίας ανά ώρα εργασίας - δηλ. του Δείκτη Μισθολογικού Κόστους - ενώ η σταθερότητα του ΚΜ το 2021 συνέβαλε στην σημαντική μείωση του ΔΜΚ στο 2ο 6μηνο του 2021 και στο 1ο 3μηνο 2022 - σε συνδυασμό με την σημαντική ανάκαμψη της οικονομίας.

Διάγραμμα 4. Δείκτης κόστους εργασίας ανά ώρα απασχόλησης (αμοιβές εργαζομένων + εργοδοτικές εισφορές + φόροι - επιδοτήσεις)

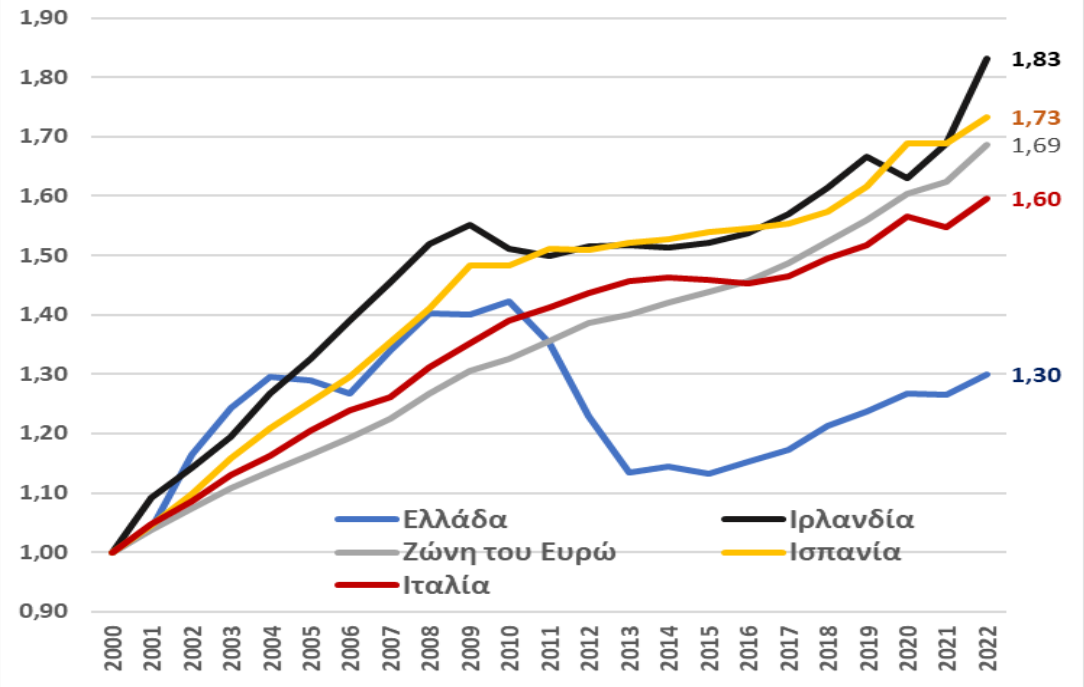

Η εξέλιξη του ωριαίου κόστους εργασίας στην Ελλάδα - δηλαδή του Labour Cost Index, ή LCI που δημοσιεύεται από τη Eurostat - συγκριτικά με επιλεγμένες ανταγωνίστριες χώρες και με τη Ζώνη του Ευρώ, παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 4.

Μετά τις παρεμβάσεις στην αγορά εργασία στην Ελλάδα την περίοδο 2010-2013 και την σημαντική μείωση του ΚΜ, το κόστος εργασίας ανά ώρα εργασίας στην Ελλάδα σημείωσε σημαντική μείωση, μετά την αύξησή του την περίοδο 2000-2009.

Κατά την περίοδο 2022/2013 το ωριαίο κόστος εργασίας στην Ελλάδα αυξήθηκε κατά 14,5% (με αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ: 13,7%), έναντι αύξησής του κατά 9,4% στην Ιταλία (ονομαστικό ΑΕΠ: 16,6%), κατά 20,7% στην Ιρλανδία (ονομαστικό ΑΕΠ: 175,6%!!!), κατά 20,4% στην ΕΕ-19 (Ονομαστικό ΑΕΠ: 33,1%) και κατά 14,0% στην Ισπανία (ονομαστικό ΑΕΠ: 30,3%)[5].

Από την άλλη πλευρά, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 4, το κόστος εργασίας στην Ελλάδα, παρά τη σημαντική αύξησή του στην περίοδο 2022/2015, με βάση το 2000=1, ήταν ακόμη στο 1,30 το 2022, έναντι 1,83 στην Ιρλανδία, 1,69 στη Ζώνη του Ευρώ, 1,73 στην Ισπανία, 1,60 στην Ιταλία και 4,81 στην Ουγγαρία. Αυτό, ωστόσο, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως καθαρό ανταγωνιστικό κέρδος για την Ελλάδα αν δεν συγκριθεί με την εξέλιξη του ονομαστικού ΑΕΠ στην ίδια περίοδο (Διάγραμμα 5). Οι μισθοί αυξάνουν με την αύξηση του ΑΕΠ, χωρίς αυτό να συνεπάγεται επιδείνωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας.

Ο σχετικός δείκτης του ωριαίου κόστους εργασίας ως προς το ΑΕΠ, διαμορφώνεται το 2022 στο 0,91 (2000: 1,00) στην Ελλάδα, στο 0,40 στην Ιρλανδία, στο 0,90 στην ΕΕ-19, στο 0,84 στην Ισπανία, στο 1,05 στην Ιταλία και στο 1,44 στην Ουγγαρία.

[5]. Με βάση την εκρηκτική αύξηση των Ελληνικών εισαγωγών Α&Υ, η αύξηση του ΑΕΠ στην Ελλάδα στην περίοδο 2022/2013 ήταν, πιθανότατα, σημαντικά υψηλότερη από το 13,7%.

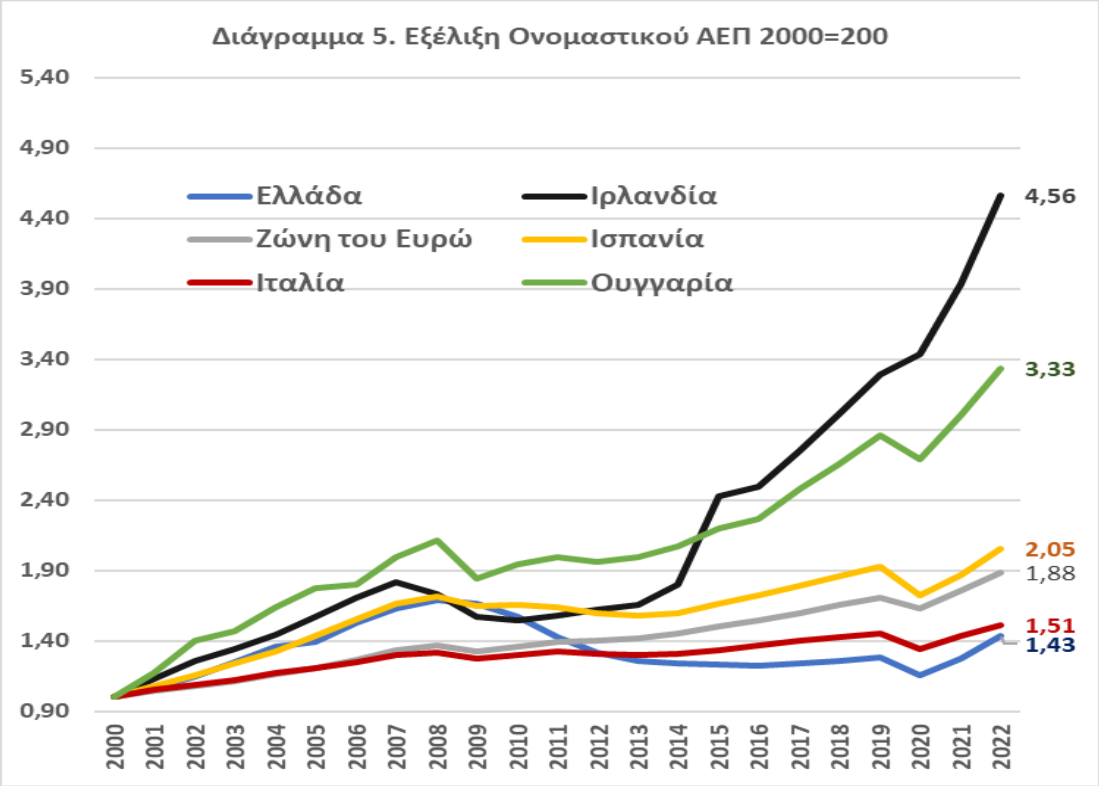

Από τα Διαγράμματα 4 και 5 προκύπτει ότι στην Ελλάδα ο δείκτης LCI διαμορφώθηκε το 2022 στο 1,30 με βάση το 2000=1, αλλά ο αντίστοιχος δείκτης του ονομαστικού ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο 1,43, δηλαδή το ονομαστικό ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 43% το 2022/2000, ενώ ο δείκτης LCI αυξήθηκε κατά 30%.

Από την άλλη πλευρά, αν πάρουμε, σαν ένα ακραίο παράδειγμα, την Ιρλανδία, ο δείκτης LCI στη χώρα αυτή διαμορφώθηκε το 2022 στο 1,83, αλλά ο αντίστοιχος Δείκτης του ονομαστικού ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο 4,56. Δηλαδή στην Ιρλανδία το ονομαστικό ΑΕΠ ήταν αυξημένο το 2022 κατά 356% έναντι του 2000, ενώ ο δείκτης LCI ήταν αυξημένος μόνο κατά 83%. Αντίθετα, σε ένα άλλο ακραίο παράδειγμα, στην Ουγγαρία το ονομαστικό ΑΕΠ ήταν αυξημένο το 2021 κατά 233% έναντι του 2000, ενώ ο δείκτης LCI ήταν αυξημένος κατά 381% στην ίδια περίοδο. Το ωριαίο κόστος εργασίας στην Ουγγαρία αυξάνεται με πολύ υψηλότερο ρυθμό από την αύξηση του ΑΕΠ, ενώ στην Ελλάδα και την Ιρλανδία αυξάνεται με χαμηλότερο ρυθμό. Στην Ιταλία (LCI: 60%, ονομαστικό ΑΕΠ: 51%), στην Ισπανία (LCI: 73%, ονομαστικό ΑΕΠ: 105%) και στην ΕΕ-19 (LCI: 69%, ονομαστικό ΑΕΠ: 88%).

Συμπερασματικά, η εξέλιξη του ωριαίου κόστους εργασίας (LCI) μετά το 2010 συμβάλλει σταθερά στη σταδιακή βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας, όπως προκύπτει από την εξέλιξη του Σχετικού Κόστους Εργασίας ανά Μονάδα προϊόντος σε κοινό νόμισμα (Real Effective Exchange Rate με βάση το σχετικό ULC - REERULC) έναντι των χωρών που ανταγωνίζονται τα Ελληνικά προϊόντα στις αγορές του εξωτερικού, που αναλύεται στο επόμενο τμήμα.

2.4. Κατώτατος Μισθός και Διεθνής Ανταγωνιστικότητα

Σε επίπεδο Εθνικών Λογαριασμών, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2, το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (ULC) σημείωσε μηδενική μεταβολή στην Ελλάδα το 2019 (ΑΕΠ ανά απασχολούμενο: -0,3%, Αμοιβές ανά απασχολούμενο: -0,36%)[6]. Δεδομένου ότι η αύξηση του ULC στην ΕΕ-19 ήταν 1,9%, συνεπάγεται υποτίμηση της πραγματικής ισοτιμίας του Ευρώ για την Ελλάδα (Real Effective Exchange Rate - REER) με βάση το σχετικό ULC έναντι του μέσου όρου των χωρών της ΕΕ-19, κατά -1,9%.

Πίνακας 2.0. Εξέλιξη του ΑΕΠ/απασχολούμενο στην Ελλάδα

Περίοδος	% Δ Απασ-χόληση	% Δ ΑΕΠ Σταθ. Τιμές	%Δ ΑΕΠ/Απασ-χολούμενο	% Δ Αμοιβές/Απασ-χολούμενο	% Δ ULC	% Δ ULC ΕΕ-19	% Δ REER - Relative ULC
ΜΕΡΜ 1990-2007	**1,0**	**3,1**	**2,1**	9,0	6,9		
2008	1,3	-0,3	-1,6	3,7	5,4	3,9	1,4
2009	-0,6	-4,3	-3,7	3,1	7,1	4,6	2,4
2010	-2,6	-5,5	-3,0	-2,0	1,0	-0,7	1,7
2011	-6,9	-9,1	-2,4	-3,8	-1,5	0,6	-2,1
2012	-6,3	-7,3	-1,1	-3,0	-2,0	1,9	-3,8
2013	-2,6	-3,2	-0,6	-7,5	-6,9	1,1	-7,9
ΜΕΡΜ 2008-2013	**-3,8**	**-5,9**	**-2,2**	**-2,7**	-0,56	1,5	-2,0
2014	0,9	0,5	-0,4	-2,0	-1,6	0,7	-2,2
2015	0,7	-0,2	-0,9	-2,4	-1,5	0,4	-1,9
2016	3,4	-0,5	-3,8	-3,7	0,1	0,8	-0,7
2017	-0,5	1,1	1,6	1,5	-0,1	0,7	-0,8
2018	4,6	1,7	-2,8	-3,8	-1,0	1,9	-2,9
ΜΕΡΜ 2014-2017	**1,8**	**0,5**	**-1,3**	**-2,1**	-0,84	0,9	-1,7
2019	2,2	1,9	-0,3	-0,3	0,0	1,9	-1,9
2020	-1,8	-9,0	-7,3	-0,6	7,3	4,6	2,6
2021	2,7	8,4	5,6	2,3	-3,1	0,1	-3,2
2022*	3,2	4,9	1,6	5,3	3,6	3,0	0,6
ΜΕΡΜ 2019-2022	**1,56**	**1,34**	**-0,22**	**1,65**	1,87	2,39	-0,51
2023* (5,5%)	0,7	3,0	2,3	4,2	1,9	4,8	-2,8
ΜΕΡΜ 2019-2023	**1,73**	**2,09**	**0,35**	**2,70**	2,34	3,59	-1,21
2023* (7,5%)	**0,4**	**2,6**	2,2	7,2	4,9	4,8	0,1
ΜΕΡΜ 2019-2023	**1,66**	**1,99**	**0,33**	**3,43**	3,09	3,59	-0,48

Πηγή: EC, Statistical Annex European Economy, Autumn 2022. * εκτιμήσεις για την περίοδο 2022-2023

Ωστόσο, το 2020 εκτιμάται ότι το ULC για την Ελλάδα αυξήθηκε κατά 7,3% (ΑΕΠ ανά απασχολούμενο: -7,3%, Αμοιβές ανά απασχολούμενο: -0,7%). Δεδομένου ότι η αύξηση του ULC στην ΕΕ-19 ήταν 4,6%, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής

[6]. Η διαφορά του δείκτη ULC από τον δείκτη LCI (του ωριαίου κόστους εργασίας που προαναφέρθηκε) είναι ότι το ULC εκτιμάται ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος, ενώ ο δείκτης LCI εκτιμά την εξέλιξη των ακαθάριστων αμοιβών ανά ώρα εργασίας. Ο δείκτης ULC συνεκτιμά και την παραγωγικότητα. Όταν η παραγωγικότητα (ΑΕΠ ανά απασχολούμενο, ή ΑΕΠ ανά ώρα εργασίας) αυξάνει το ULC μειώνεται με δεδομένες τις αμοιβές ανά απασχολούμενο.

Επιτροπής, συνεπάγεται μια ανατίμηση της πραγματικής ισοτιμίας του Ευρώ για την Ελλάδα (REER) με βάση το σχετικό ULC έναντι του μέσου όρου των χωρών της ΕΕ-19 - δηλαδή, μια επιδείνωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ελλάδος έναντι της ΕΕ-19 - κατά 2,6%.

Αντίθετα, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2, σημαντική βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ελλάδος σημειώθηκε το 2021, με υποτίμηση του σχετικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (ULC Ελλάδα/ULC ΕΕ-19) κατά -3,2%. Αυτό συνέβη λόγω της σημαντικής αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας (ΑΕΠ/ απασχολούμενο) κατά 5,6% το 2021, σε μεγάλο βαθμό λόγω και της εκτίμησης για αύξηση της απασχόλησης μόνο κατά 2,7% παρά την εκτιμώμενη αύξηση του ΑΕΠ κατά 8,4%.

Επίσης, η μη αύξηση του κατώτατου μισθού το 2021 και η εκτίμηση της ΕΛΣΤΑΤ για ελάχιστη αύξηση της απασχόλησης, οδήγησε στην εκτίμηση για αύξηση των αποδοχών των εργαζομένων κατά 1,8% και για αύξηση των αποδοχών ανά απασχολούμενο κατά 2,3%, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.

Το 2022, η αύξηση των αμοιβών ανά απασχολούμενο εκτιμάται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Νοέμβριος 2022) να είναι σημαντική, κατά 5,3% (2021: 2,3%), με τη συμβολή τόσο από την αύξηση του ΚΜ (κατά 7,13%), όσο και από αυξήσεις μισθών που προέκυψαν ανεξάρτητα από τον ΚΜ, π.χ. λόγω της σχετικής στενότητας που παρατηρήθηκε σε αρκετούς τομείς της αγοράς εργασίας.

Η εξέλιξη αυτή ωστόσο, συνδυάζεται με τις εκτιμήσεις του ΙΝΣΕΤΕ για αύξηση του ΑΕΠ κατά 4,9% και για αύξηση της απασχόλησης κατά 3,2%, με την αύξηση του ΑΕΠ/απασχολούμενο να περιορίζεται στο 1,6%, με αποτέλεσμα την αύξηση του ULC για την Ελλάδα κατά 3,6%. Δεδομένου ότι η αύξηση του ULC για τις χώρες της ΕΕ-19 εκτιμάται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο 3,0%, αυτό συνεπάγεται μια ανατίμηση του REERULC για την Ελλάδα κατά 0,6%. [7]

Όσον αφορά το 2023, το ΙΝΣΕΤΕ εκτιμά: (i) την αύξηση του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές 2015 κατά 3,0% - μετά την αύξησή του κατά 4,9% το 2022 και κατά 8,43% το 2021 - και (ii) μικρή αύξηση της απασχόλησης κατά 0,7% (2022: 3,0%). Αυτό συνεπάγεται μια αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας (ΑΕΠ/απασχολούμενο) το 2023 κατά 2,3%. Με αυτά τα δεδομένα, η επίπτωση του ΚΜ στη διεθνή ανταγωνιστικότητα της Χώρας έναντι των άλλων χωρών της ΕΕ-19, εκτιμάται ως ακολούθως:

1. Α. Αν η αύξηση του ΚΜ το 2023 διαμορφωθεί τελικά στο 5,5% - με αύξησή του στα € 752 από € 713, τότε η αύξηση των αμοιβών/απασχολούμενο εκτιμάται από το ΙΝΣΕΤΕ στο 4,2% το 2022, λαμβάνοντας υπόψη και τις αυξήσεις μισθών που θα προκύψουν ανεξάρτητα από τον ΚΜ.

[7] Σημειώνεται ότι βασικός παράγοντας που περιόρισε την αύξηση του ΑΕΠ το 2022 ήταν η τεράστια και πάλι αύξηση των εισαγωγών Α&Υ κατά 10,2%, έναντι της αύξησης των εξαγωγών Α&Υ μόνο κατά 6,3%. Ωστόσο, μικρή συμβολή στην επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας έναντι των χωρών της ΕΕ-19 είχε ενδεχομένως και η αύξηση του ΚΜ, που συνέβαλε στη μεγάλη αύξηση του ULC για την Ελλάδα κατά 5,3% - με την αύξηση της παραγωγικότητας να περιορίζεται μόλις στο 1,6%.

Μια τέτοια εξέλιξη θα συνεπαγόταν την αύξηση του ULC της Ελλάδος κατά 1,9% το 2023. Όσον αφορά το ULC των χωρών της ΕΕ-19, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Νοέμβριος 2022) εκτιμά ότι θα αυξηθεί κατά 4,8%. Αν αυτές οι εκτιμήσεις επιβεβαιωθούν, τότε η διεθνής ανταγωνιστικότητα της Ελλάδος θα βελτιωθεί σημαντικά κατά -2,8%. Αυτό σημαίνει ότι το σχετικό κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος ανάμεσα στην Ελλάδα και το μέσο όρο των χωρών της ΕΕ-19 (το ULC Ελλάδα/ULC ΕΕ-19) θα μειωθεί κατά -2,8%. Μετά από αυτό η διεθνής ανταγωνιστικότητα της χώρας θα είχε σημειώσει βελτίωση με ΜΕΡΜ -1,21% στην περίοδο 2019-2023.

2. Αν η αύξηση του ΚΜ το 2023 διαμορφωθεί στο 7,5% - με αύξηση του ΚΜ από τα € 713 στα € 766 - η αύξηση των αμοιβών/απασχολούμενο εκτιμάται από το ΙΝΣΕΤΕ ότι θα ανέλθει στο 7,2% το 2023 - λαμβάνοντας υπόψη και τις ενδεχόμενες αυξήσεις των υπόλοιπων μισθών. Επίσης, θα πρέπει να αναμένεται μια ενδεχόμενη μικρότερη αύξηση της απασχόλησης - κατά 0,4% αντί του 0,7% - και μια ενδεχόμενη μικρότερη αύξηση του ΑΕΠ - κατά 2,6%, αντί του 3,0% - με συνέπεια την αύξηση της παραγωγικότητας στο 2,2% (αντί του 2,3%).

Μια τέτοια εξέλιξη θα συνεπαγόταν αύξηση του ULC της Ελλάδος κατά 4,9% το 2023, αντί της αύξησής του κατά 1,9% στην περίπτωση που ο ΚΜ αυξηθεί κατά 5,5%, όπως προαναφέρθηκε. Αυτό συνεπάγεται μικρή επιδείνωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας - αύξηση του ULC Ελλάδα / ULC ΕΕ-19 - κατά 0,1% το 2023, αντί της βελτίωσής της κατά -2,8% στην περίπτωση της αύξησης του ΚΜ κατά 5,5%. Μετά από αυτό, η διεθνής ανταγωνιστικότητα της χώρας στην περίοδο 2019-2023 θα έχει σημειώσει βελτίωση με ΜΕΡΜ -0,48% (έναντι του -1,21% με αύξηση του ΚΜ κατά 5,5%).

Όπως αναλύεται στο επόμενο Κεφάλαιο, η περαιτέρω βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας, μετά τη σημαντική βελτίωσή της στην περίοδο 2010-2021, είναι αναγκαία για να δώσει νέα ώθηση στην επιδιωκόμενη διεθνώς ανταγωνιστική ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας στα επόμενα έτη, με περαιτέρω μείωση της ανεργίας και με επαναφορά του πληθωρισμού σε επίπεδα κάτω του 2,0%.

2.5. Η διεθνής ανταγωνιστικότητα της Ελλάδος έναντι 37 χωρών.

Η εξέλιξη του δείκτη διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ελλάδος με βάση το σχετικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (REERULC - ULC-based real effective exchange rate) έναντι των 37 ανταγωνιστριών χωρών που συμπεριλαμβάνονται στο σχετικό σύνολο χωρών που εξετάζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσιάζεται στον Πίνακα 3 [8].

Πίνακας 3. Ποσοστιαία μεταβολή της Πραγματικής Σταθμ. Συναλλ. Ισοτιμίας του Ευρώ για την Ελλάδα (REER) με βάση το Σχετικό Κόστος Εργασίας ανά Μονάδα Προϊόντος, έναντι 37 ανταγωνιστριών χωρών που συμπεριλαμβάνονται στο "καλάθι" της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

	Germany	Greece	Spain	Ireland	Italy	Portugal	Κύπρος
Q4 2009/2000	2,5%	31,5%	22,5%	34,8%	27,8%	10,6%	26,1%
Q4 2011/Q4 2009	-6,3%	-0,7%	-7,0%	-14,0%	-4,5%	-6,9%	-2,8%
Q4 2012/Q4 2009	-6,4%	-8,2%	-12,1%	-16,2%	-6,4%	-10,7%	-5,3%
Q4 2013/Q4 2009	-1,5%	-10,7%	-10,7%	-13,9%	-3,2%	-8,1%	-6,6%
Q4 2014/Q4 2009	-1,4%	-13,6%	-12,0%	-24,9%	-4,7%	-10,8%	-11,3%
Q4 2015/Q4 2009	-2,6%	-18,0%	-14,6%	-36,7%	-6,7%	-12,4%	-16,3%
Q4 2016/Q4 2009	-1,9%	-17,8%	-15,1%	-32,2%	-7,3%	-11,0%	-18,0%
Q4 2017/Q4 2009	1,9%	-17,1%	-13,5%	-34,1%	-5,2%	-8,1%	-15,3%
Q4 2019/Q4 2009	2,5%	-20,5%	-11,8%	-39,3%	-7,7%	-6,9%	-16,5%
Q4 2020/Q4 2009	4,5%	-15,9%	-6,9%	-42,8%	-5,9%	-1,9%	-15,4%
Q4 2021/Q4 2009	3,5%	-20,4%	-9,9%	-46,5%	-7,4%	-4,7%	-18,5%
Q3 2022/Q4 2009	1,7%	-22,8%	-12,5%	-50,8%	-10,3%	-9,2%	-21,4%
Q4 2011/2000	-3,9%	30,5%	14,0%	15,9%	22,0%	2,9%	22,6%
Q4 2012/2000	-4,0%	20,7%	7,7%	12,9%	19,6%	-1,2%	19,5%
Q4 2013/2000	0,9%	17,5%	9,5%	16,1%	23,7%	1,7%	17,8%
Q4 2014/2000	1,1%	13,5%	7,7%	1,2%	21,8%	-1,4%	11,9%
Q4 2015/2000	-0,1%	7,8%	4,6%	-14,7%	19,2%	-3,1%	5,6%
Q4 2016/2000	0,6%	8,0%	4,0%	-8,7%	18,5%	-1,6%	3,4%
Q4 2017/2000	4,5%	8,9%	6,0%	-11,1%	21,2%	1,6%	6,8%
Q4 2019/2000	5,0%	4,5%	8,0%	-18,2%	18,0%	3,0%	5,3%
Q4 2020/2000	7,1%	10,6%	14,0%	-23,0%	20,3%	8,5%	6,7%
Q4 2021/2000	6,1%	4,6%	10,4%	-27,8%	18,4%	5,4%	2,8%
Q3 2022/2000	4,2%	1,4%	7,2%	-33,7%	14,6%	0,4%	-0,9%

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Price & Cost Competitiveness (16 Ιανουαρίου 2023).

[8] Ο Πίνακας 2 που προαναφέρθηκε εξετάζει την ανταγωνιστικότητα της Ελλάδος έναντι μόνο των χωρών της ΕΕ-19, δηλαδή έναντι των χωρών που έχουν κοινό νόμισμα το Ευρώ. τον Πίνακα 3 φαίνεται η εξέλιξη της Πραγματικής Σταθμισμένης Συναλλαγματικής Ισοτιμίας του Ευρώ για την Ελλάδα (REER) με βάση το Σχετικό Κόστος Εργασίας ανά Μονάδα Προϊόντος (ULC), δηλαδή της REERULC, έναντι των 37 ανταγωνιστριών χωρών που αποτελούν το "καλάθι" χωρών που εξετάζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η εξέλιξη του REERULC προφανώς επηρεάζεται:

(i) Από την εξέλιξη της Ονομαστικής Σταθμισμένης Συναλλαγματικής Ισοτιμίας (NEER) του Ευρώ για την Ελλάδα έναντι των 37 χωρών, η οποία, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ανατιμήθηκε κατά 2,47% το 2020, κατά 2,44% το 2021 και κατά 2,82% στο 9μηνο 2022. Σημειώνεται ότι το NEER του Ευρώ για την Ελλάδα ανατιμήθηκε κατά 16,75% το 2022/2015, έναντι 7,16% για την Ισπανία και 7,18% για την Ιταλία. Η ανατίμηση του Ευρώ για την Ελλάδα είναι μεγαλύτερη διότι ένα μεγαλύτερο μέρος των εξαγωγών Α&Υ της κατευθύνεται σε χώρες που έχουν υποτιμήσει σημαντικά το νόμισμά τους (Τουρκία: -70,2% το 2021/2015).

(ii) Από την εξέλιξη του ULC της Ελλάδος σε σχέση με το ULC των 37 χωρών που επίσης αυξήθηκε κατά 2,05% το 2020, μειώθηκε κατά -4,74% το 2021 και μειώθηκε επίσης σημαντικά κατά -6,51% στο 9μηνο 2022.

Τα ανωτέρω είχαν ως συνέπεια την ανατίμηση του REERULC για την Ελλάδα κατά 4,57% το 2020 έναντι του 2019 και στη συνέχεια την υποτίμησή του κατά -2,41% το 2021 και κατά -3,87% yoy στο 9μηνο 2022. Η εξέλιξη αυτή δείχνει ότι η σημαντική επιδείνωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας το 2020 κατά +4,57%, υπέρ-αντισταθμίστηκε από την υποτίμησή της κατά -2,41% το 2021 και κατά -3,87% στο 9μηνο 2022.

Μάλιστα, η σημαντική υποτίμηση της REERULC το 2021 και το 2022 συνέβη παρά την ανατίμηση της NEER, δηλαδή της Σταθμισμένης Συναλλαγματικής Ισοτιμίας του Ευρώ για την Ελλάδα) κατά 2,44% το 2021 και κατά 2,82%. Η ανατίμηση αυτή υπερ-αντισταθμίστηκε από τη σημαντική μείωση του σχετικού ULC της Ελλάδος έναντι των 37 ανταγωνιστριών χωρών κατά -4,74% το 2021 και κατά -6,51% στο 9μηνο 2022.

Η μεγάλη αύξηση του ΑΕΠ το 2021 (+8,43%) και στο 9μηνο 2022 (6,04%) αύξησε σημαντικά την παραγωγικότητα (ΑΕΠ/απασχολούμενο), καθώς η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά την αύξηση της απασχόλησης το 2022 μόνο στο 1,9%. Η μεγάλη αύξηση της παραγωγικότητας υπερ-αντισταθμίζει την ενδεχόμενη αύξηση των μισθολογικών αμοιβών/απασχολούμενο λόγω και της αύξησης του ΚΜ.

Τέλος, το 2021 και το 2022 φαίνεται ότι σημειώνεται μεγάλη αύξηση του ULC των (37) ανταγωνιστριών χωρών που συμπεριλαμβάνονται στο «καλάθι» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Έτσι προέκυψε η μεγάλη μείωση του σχετικού ULC (μεταξύ της Ελλάδος και των 37 ανταγωνιστριών χωρών) το 2021 και στο 9μηνο 2022.

Η εξέλιξη της διεθνούς ανταγωνιστικότητας στην περίοδο 2000-2022: Όπως φαίνεται στον Πίνακα 3, το Ελληνικό REERULC στο 4ο 3μηνο 2009 είχε ανατιμηθεί κατά 31,5% έναντι του 2000, και ήταν ένας από τους βασικούς παράγοντες που οδήγησαν την ελληνική οικονομία στη μεγάλη κρίση του 2009-2016. Ωστόσο, η εφαρμογή του Προγράμματος Προσαρμογής και Ανάπτυξης της οικονομίας στην

περίοδο 2010-2018 οδήγησε στη μεγάλη βελτίωση της Διεθνούς Ανταγωνιστικότητας της χώρας που απεικονίζεται πλήρως από την μεγάλη υποτίμηση του REERULC για την Ελλάδα κατά -22,8% στο 3ο 3μηνο 2022 έναντι του 4ου 3μήνου 2009. Η υποτίμηση αυτή είχε μειωθεί στο -15,9% στο 4ο 3μηνο 2020, από -20,5% στο 4ο 3μηνο 2019, αλλά αυξήθηκε και πάλι, όπως προαναφέρθηκε το 2021 και το 2022.

Μετά τα ανωτέρω, στο 3ο 3μηνο 2022 το REERULC για την Ελλάδα ήταν ελαφρά ανατιμημένο κατά 1,4% έναντι το 2000, ενώ στην ίδια περίοδο το REERULC για την Ισπανία ήταν ανατιμημένο κατά 7,2%, για την Ιταλία κατά 14,6%, για την Πορτογαλία κατά 0,4% και για την Κύπρο ήταν υποτιμημένο κατά -0,9%.

Η Ελλάδα φαίνεται οτι το 2022 επανακτά το επίπεδο διεθνούς ανταγωνιστικότητας που είχε το έτος 2000. Αυτό είναι τεράστια επιτυχία για τη χώρα που πρέπει να διαφυλαχθεί για την ενίσχυση της ανάπτυξης της χώρας και της αύξησης της απασχόλησης.

Συνολικά, η ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας στην περίοδο 2014-2022 οφείλεται σε πολύ σημαντικό βαθμό στη σημαντική βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της οικονομίας στην περίοδο 2010-2022. Η πανδημία του Covid-19 είχε ως συνέπεια όχι μόνο την μείωση του ΑΕΠ κατά -9,0% το 2020, αλλά και την επιδείνωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας κατά 4,6%, όπως προαναφέρθηκε, τόσο λόγω της ανατίμησης του Ευρώ για την Ελλάδα (κατά 2,47%), όσο και λόγο της αύξησης του σχετικού ULC (μεταξύ της Ελλάδος και των 37 χωρών) κατά 2,05%.

Σημειώνεται ότι αυτή η αύξηση του σχετικού ULC στην Ελλάδα το 2020 οφείλεται στο ότι η εκτίμηση της ΕΛΣΤΑΤ για μεγάλη μείωση του ΑΕΠ κατά -9,00% σημειώθηκε με την εκτιμώμενη ελάχιστη μείωση της απασχόλησης κατά -1,8%. Αποτέλεσμα ήταν η σημαντική μείωση της παραγωγικότητας κατά -7,3%, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2, η οποία, παρά την μείωση των αμοιβών ανά απασχολούμενο κατά -0,6% οδήγησε στην αύξηση του ULC για την Ελλάδα κατά 7,3%. Προφανώς, η αύξηση του σταθμισμένου μέσου ULC των 37 χωρών που εκτιμήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ήταν σημαντικά χαμηλότερη και οδήγησε στην προαναφερθείσα αύξηση του σχετικού ULC κατά 2,05% το 2020.

Αντίθετα, η μεγάλη αύξηση του ΑΕΠ ανά απασχολούμενο το 2021 οδήγησε στη σημαντική υποτίμηση του REERULC κατά περίπου -2,41% το έτος αυτό παρά τη νέα ανατίμηση του Ευρώ για την Ελλάδα κατά 2,44%).

Τέλος, όπως φαίνεται στον Πίνακα 3, η βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ελλάδος στο 3ο 3μηνο 2022/4ου 3μήνου 2009 ήταν μεγαλύτερη (-22,8%) από όλες τις ανταγωνίστριες χώρες που συμπεριλαμβάνονται στον Πίνακα, εκτός της Ιρλανδίας.[9]

Σε κάθε περίπτωση, η πορεία βελτίωσης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας θα πρέπει να συνεχιστεί και το 2023 και στα επόμενα έτη,

[9] Η οποία, ωστόσο, ακολουθεί ένα εντελώς διαφορετικό αναπτυξιακό υπόδειγμα από την Ελλάδα και το ΑΕΠ της χώρας αυτής, στο οποίο καταγράφονται τα κέρδη των πολυεθνικών από όλη την Ευρώπη για λόγους αποφυγής φορολογίας, δεν είναι συγκρίσιμο με το μετρούμενο ΑΕΠ της της Ελλάδος, το οποίο, εκτός των άλλων, είναι και σημαντικά υποεκτιμημένο.

δεδομένου ότι η μελλοντική ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας, η αύξηση των επενδύσεων και των εξαγωγών Α&Υ και η συγκράτηση της εκρηκτικής αύξησης των εισαγωγών Α&Υ, μπορεί να στηριχθεί αποκλειστικά και μόνο σε αυτή τη σημαντικά βελτιωμένη διεθνή ανταγωνιστικότητα της Χώρας. Η μεγάλη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας, η οποία επιτεύχθηκε μέσα στη Ζώνη του Ευρώ και σε συνδυασμό με την σημαντικότατη δημοσιονομική προσαρμογή την περίοδο 2010-2018, αποτελεί σήμερα το πιο σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα της Ελληνικής οικονομίας και τον βασικό παράγοντα που εγγυάται τη συνέχιση της δυναμικής αναπτυξιακής της πορείας και στην περίοδο 2023-2030. Η αρνητική εξέλιξη του 2020 ήταν ένα προσωρινό φαινόμενο και σε μεγάλο βαθμό υπερ-αντιστράφηκε το 2021 και το 2022. Είναι απόλυτη ανάγκη και απόλυτα εφικτό η βελτίωση να συνεχιστεί και το 2023 και στα επόμενα έτη.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ΙΝΣΕΤΕ, αλλά και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, την περίοδο 2022 - 2024 εκτιμάται ότι η Ελλάδα θα επιτύχει νέα σημαντική αύξηση του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές ανά απασχολούμενο. Για παράδειγμα, εκτιμάται τώρα η αύξησή του κατά 4,0% το 2022 (με εκτίμηση για αύξηση του ΑΕΠ κατά 6,0%), κατά 0,6% το 2023 (με την εκτίμηση για αύξηση του ΑΕΠ μόνο κατά 1,0%) και κατά 1,3% το 2024 (με την εκτίμηση για αύξηση του ΑΕΠ μόνο κατά 2,0%).

Το ΙΝΣΕΤΕ από την πλευρά του εκτιμά την αύξηση του ΑΕΠ στο 4,9% το 2022, στο 3,0% το 2023 και στο 3,2% το 2024, με ανάλογη αύξηση του ΑΕΠ/απασχολούμενο.

Τα ανωτέρω, προφανώς, δικαιολογούν ανάλογες αυξήσεις στον ΚΜ, συνεκτιμώντας και την εξέλιξη της NEER του Ευρώ για την Ελλάδα.

2.6. Κατώτατος Μισθός και Μέσος Μισθός

Στην Ελλάδα, με βάση τα στοιχεία των Αναλυτικών Περιοδικών Δηλώσεων του ΕΦΚΑ το 2017, ο μέσος μισθός στην οικονομία (συμπεριλαμβανομένων της Δημόσιας Διοίκησης - Εκπαίδευσης - Υγείας και των Τραπεζών - Ασφαλειών) για πλήρη απασχόληση, διαμορφωνόταν στα € 1.184. Με βάση αυτό τον μέσο μισθό, ο κατώτατος μισθός (€ 683,8) ανερχόταν στο 57,8% του μέσου μισθού για το σύνολο των κλάδων, αλλά πολύ υψηλότερα για ορισμένους κλάδους και ειδικότερα: στο 99,7% στις κατασκευές, στο 69,9% στο εμπόριο-μεταφορές-τουρισμός και στο 71,7% στα επιστημονικά και τεχνικά επαγγέλματα. Στη Βιομηχανία διαμορφωνόταν στο 46,3%.

Ανάλογη ήταν η σχέση κατώτατου μισθού με το μέσο μισθό και το 2018, ενώ το 2019 η σχέση αυτή αυξήθηκε λόγω της αύξησης του κατώτατου μισθού. Ειδικότερα, τον Φεβρουάριο 2020 (με βάση τα στοιχεία του e-ΕΦΚΑ), ο μέσος μηνιαίος μισθός για πλήρη απασχόληση για το σύνολο των κλάδων ήταν στα € 1,187, έναντι € 758,33 του κατώτατου μισθού.

Το 2021 ο ΚΜ (€ 758,33) αποτελούσε το 71,4% του μέσου μισθού για πλήρη απασχόληση στην Αλιεία και Υδατοκαλλιέργεια και στη Βιομηχανία Τροφίμων, το 53,2% στην Ποτοποιία, το 48,5% στην παραγωγή προϊόντων καπνού, το 71,2% στην κλωστοϋφαντουργία, το 77,8% στην κατασκευή ειδών ένδυσης, το 79,9% στη βιομηχανία ξύλου και φελλού, το 50,2% στην Χημική Βιομηχανία, το 39,8% στη Βιομηχανία Φαρμάκων, το 65,2% στην παραγωγή προϊόντων από ελαστικό, το 55,7% στα μη μεταλλικά ορυκτά, το 58,3% στα βασικά μέταλλα, το 67,1% στην κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, το 95,9% στην εστίαση, το 72,7% στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο και στις επισκευές οχημάτων, κ.λπ.

Το 2022, με την αύξηση του ΚΜ κατά 7,13% κατά μέσο όρο, το ποσοστό του ΚΜ στο Μέσο Μισθό, ενδεχομένως διαμορφώθηκε σε υψηλότερα επίπεδα.

Τέλος, ο κατώτατος μισθός (ΚΜ) στην Ελλάδα αντιστοιχεί στο 54% του κατά κεφαλή ΑΕΠ της χώρας το 2021 (Γερμανία 45,3% το 2021) από 49% το 2018.

Όπως έχει τονισθεί και σε προηγούμενες Εκθέσεις του ΙΝΣΕΤΕ, η ελληνική οικονομία χαρακτηρίζεται από τα εξής δεδομένα:

1. Είναι σαφής η ύπαρξη μιας συστηματικής σχέσης ανάμεσα, αφενός, στο ύψος του κατώτατου μισθού σε σχέση με τον μέσο μισθό του κλάδου, και αφετέρου, στην έκταση των ευέλικτων μορφών απασχόλησης εντός του κλάδου οικονομικής δραστηριότητας. Δηλαδή, στους κλάδους όπου ο μέσος μισθός πλήρους απασχόλησης είναι χαμηλός - άρα η αναλογία του κατώτατου είναι υψηλή - η έκταση των ευέλικτων μορφών εργασίας είναι μεγαλύτερη.

2. Ταυτόχρονα, όσο μεγαλύτερη είναι η σημασία των πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων στην απασχόληση ενός κλάδου τόσο ευρύτερη είναι και η έκταση των ευέλικτων μορφών εργασίας.

3. Από τα παραπάνω συνάγεται ότι υπάρχει μια στενή αλληλεξάρτηση μεταξύ του μεγέθους της επιχείρησης, του ύψους του μέσου μισθού και της έκτασης των ευέλικτων μορφών απασχόλησης.

4. Χαρακτηριστικό είναι ότι οι δυο σημαντικότεροι κλάδοι σε όρους όγκου μισθωτής απασχόλησης, το Λιανικό εμπόριο και η Εστίαση, χαρακτηρίζονται ταυτόχρονα από:

- πολύ υψηλά ποσοστά ευέλικτων μορφών εργασίας,
- πολύ υψηλή συγκέντρωση μικρών (11-50 απασχολούμενοι) και πολύ μικρών επιχειρήσεων (0-10 απ.),
- χαμηλούς μέσους μισθούς πλήρους απασχόλησης και συνεπώς υψηλές αναλογίες του κατώτατου μισθού σε σχέση με το μέσο μισθό πλήρους απασχόλησης,
- χαμηλότερα επίπεδα μισθών για τους μισθωτούς μερικής απασχόλησης, ενώ

- στους δυο αυτούς κλάδους συγκεντρώνεται ένα πολύ σημαντικό τμήμα του συνόλου των μισθωτών της οικονομίας με ευέλικτες σχέσεις εργασίας και ένα αναλογικά πολύ μικρό τμήμα των μισθωτών με πλήρη απασχόληση.

5. Οι κλάδοι στους οποίους ο θεσπισμένος κατώτατος μισθός πλήρους απασχόλησης είναι ίσος η υψηλότερος από το 50% του κλαδικού μέσου μισθού πλήρους απασχόλησης, συγκεντρώνουν σχεδόν το 60% του συνόλου των μισθωτών, αλλά τα ¾ του συνόλου των μισθωτών με ευέλικτες μορφές και μόλις το ½ των μισθωτών πλήρους απασχόλησης.

6. Πάνω από τα ¾ του συνόλου των απασχολουμένων με ευέλικτες μορφές εργασίας εργάζονται σε μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις, και σχεδόν το ½ σε πολύ μικρές.

7. Υπάρχει μια σαφής θετική σχέση ανάμεσα στο μέγεθος της επιχείρησης και την αναλογία των χαμηλόμισθων, δηλ. όσο μειώνεται το μέγεθος της επιχείρησης τόσο μειώνεται ο μέσος μισθός για όλα τα είδη απασχόλησης.

Η πολύ υψηλή αναλογία του κατώτατου μισθού στις πολύ μικρές επιχειρήσεις πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο προβληματισμού, υπό την έννοια ότι η διαμόρφωση της ελληνικής ιδιωτικής οικονομίας, όπου κυριαρχεί το πολύ μικρό και μικρό μέγεθος επιχείρησης, ενδεχομένως οδηγεί είτε σε μια διεύρυνση των ευέλικτων μορφών εργασίας που δεν υπαγορεύεται από επιχειρησιακές απαιτήσεις αλλά από το υψηλό συνολικό κόστος εργασίας σε σχέση με την παραγωγικότητα είτε σε υποδηλωμένη είτε και σε εντελώς αδήλωτη και ανασφάλιστη εργασία, μειώνοντας, παράλληλα, τις δυνατότητες διεύρυνσης του εργατικού τους δυναμικού και συρρίκνωσης της ανεργίας.

Με αυτό το δεδομένο, η εξέλιξή του κατώτατου μισθού θα πρέπει να προσδιορίζεται από τον ρυθμό αύξησης του μέσου μισθού - λαμβάνοντας υπόψη τις ενδεχόμενες επιπτώσεις στις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις και στους κλάδους με πολύ χαμηλούς μέσους μισθούς - ο οποίος με τη σειρά του προσδιορίζεται από το ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ, αλλά και από την πίεση που ασκεί είτε στους εργαζόμενους το μέγεθος της ανεργίας είτε και στις επιχειρήσεις οι ενδεχόμενες ελλείψεις εργατικού δυναμικού. Το υψηλό ποσοστό ανεργίας μπορεί να περιορίσει το ρυθμό αύξησης του μέσου μισθού σε χαμηλότερο ποσοστό από το ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ ενώ οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού να φέρουν το αντίθετο αποτέλεσμα είτε σε κάποιους κλάδους είτε στο σύνολο της οικονομίας αν είναι αρκούντως διευρυμένες και επίμονες. Ωστόσο, όσο μειώνεται το μέγεθος της ανεργίας, ο ρυθμός αύξησης των μισθών θα τείνει να πλησιάσει τον ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ και όταν η ανεργία μειωθεί κάτω από ένα επίπεδο είναι πολύ πιθανό ο ρυθμός αύξησης του μέσου μισθού να υπερβαίνει το ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ.

3. Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Από τα ανωτέρω προκύπτει η δυνατότητα μιας πρόσθετης αύξησης του Κατώτατου Μισθού (ΚΜ) το 2023, μετά την αύξησή του κατά 2,0% από τον Ιανουάριο 2022 και, επιπλέον, κατά 7,54% από 1ης Μαΐου 2022.

Η αύξηση αυτή δεν πρέπει να υπερβεί το 5,5%, με βάση τις ακόλουθες εξελίξεις - εκτιμήσεις:

(i) Η αύξηση του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές εκτιμάται από το ΙΝΣΕΤΕ στο 4,9% το 2022, στο 3,0% το 2023 και στο 3,2% το 2024.

(ii) Όπως έχει αναλυθεί από το ΙΝΣΕΤΕ, η αύξηση του ΑΕΠ το 2022/2013 ήταν υψηλότερη από την αύξησή της με ΜΕΡΜ 0,88% που εκτιμάται από την ΕΛΣΤΑΤ - όπως προκύπτει από την εκρηκτική αύξηση των εισαγωγών Α&Υ στην ίδια περίοδο με ΜΕΡΜ 6,0%, όταν η Ιδιωτική Κατανάλωση φέρεται να έχει αυξηθεί με ΜΕΡΜ μόλις 1.09%.

(iii) Με αυτά τα δεδομένα, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2, η αύξηση αυτή του ΚΜ, κατά 5,5% από 1ης Απριλίου 2023 θα συνεπάγεται αύξηση των ακαθάριστων αμοιβών ανά απασχολούμενο κατά 4,2% και αύξηση του ULC της Ελλάδος κατά 1,9%. Στη συνέχεια εκτιμάται αύξηση του ULC των 37 ανταγωνιστριών χωρών κατά 2,5% και ανατίμηση του Ευρώ για την Ελλάδα το 2023 κατά 1,0%. Αυτό συνεπάγεται μικρή μόνο επιδείνωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ελλάδος (ανατίμηση του REERULC) κατά 0,4% το 2023.

(iv) Η εξέλιξη αυτή δεν είναι πολύ ανησυχητική, με δεδομένη την αξιοσημείωτη υποτίμηση του REERULC - βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας - κατά -3,87% yoy το 2022. Από την άλλη πλευρά, ενδέχεται η ανατίμηση του Ευρω για την Ελλάδα το 2023 να υπερβεί το 1,0%. Σε αυτή την περίπτωση, η ανατίμηση του REERULC θα υπερβεί το 0,4%.

(v) Σε κάθε περίπτωση, η αύξηση του ΚΜ το 2023 γίνεται σε μια περίοδο στην οποία το Ευρώ ανατιμάται και αυτό θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ως περιοριστικός παράγων του μεγέθους της αύξησης.

Αν η αύξηση του ΚΜ ανέλθει τελικά στο 7,5%, τότε, ενδέχεται να σημειωθεί μείωση του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ και της απασχόλησης, αύξηση των ακαθάριστων αμοιβών/απασχολούμενο κατά 7,2% (αντί για 4,2%) και αύξηση του Ελληνικού ULC κατά 4,9%. Με αύξηση του ULC των 37 ανταγωνιστριών χωρών κατά 2,5% και με ανατίμηση του Ευρώ για την Ελλάδα το 2023 κατά 1,0%, προκύπτει σημαντική επιδείνωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ελλάδος (ανατίμηση του REERULC) κατά 2,4%.

Μια τέτοια εξέλιξη, η οποία θα επιδεινωθεί περαιτέρω αν η αύξηση του ΑΕΠ το 2023 περιοριστεί στο 1,0% (όπως προβλέπει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή) - αντί του 3,0% που λαμβάνεται υπόψη στα ανωτέρω από το ΙΝΣΕΤΕ, ή αν η ανατίμηση του Ευρώ για την Ελλάδα είναι μεγαλύτερη του 1,0%, θα πρέπει να κάνει αποτρεπτική μια αύξηση του ΚΜ το 2023 κατά ποσοστό υψηλότερο του 5,5%.

Συμπερασματικά, οι πολύ καλές προοπτικές ανάπτυξης της οικονομίας και το 2023 κατά 3,0% (ονομαστικό ΑΕΠ: 6,0%), μετά την εντυπωσιακή ανάκαμψή της το 2021 (8,43%) και το 2022 (ΑΕΠ σε σταθερές τιμές 2015: 4,9%, ονομαστικό ΑΕΠ: 12,6%), δικαιολογούν την πολιτική της επιπλέον αύξησης του ΚΜ κατά 5,5% από 1ης Απριλίου το 2023.